

Waarnemingen oktober, november, december 2021

Peter Spierenburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht te vinden van de vogels en andere diersoorten die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Zeekoeten en Alken in problemen

Zeekoet bij de pier van IJmuiden - © George Hageman

Zeekoeten en Alken beleefden een moeilijk najaar. Na berichten van grote aantallen gestrande vogels op de Engelse en Schotse kust in september kregen wij dit najaar ook te maken met vogels in problemen. Al vanaf half september waren er opvallende aantallen Zeekoeten aanwezig in zee. Dat deze niet in goede conditie waren bleek toen er dode vogels aanspoelden. De eerste dode Zeekoet spoelde aan op 16 september. Tussen 14 oktober en 7 december volgden er nog 28, met de meeste rond 17 oktober. Alken verschenen later (eerste waarneming 6 oktober) en spoelden in lagere aantallen aan: in totaal 7 tussen 6 november en 17 december. Veel van de gevonden vogels waren al een tijd dood. Er zat dus één of twee weken vertraging tussen het verschijnen van verzwakte vogels voor de kust en het aanspoelen. Daarmee lijkt het dat de

slachtoffers onder de Zeekoeten vooral zijn gevallen onder de vroeg arriverende groep. Deze kwam eind september en begin oktober voor onze kust terecht op de vlucht voor slechte voedselomstandigheden. Voor de Alk is er vanaf de eerste week van november in de landelijke zeevogeltellingen iets van een aankomst te zien. Normaal zien we hier Alken vooral aan het eind van de winter, dus ook dit ging waarschijnlijk om een groep verzwakte vogels. Van de angespoelde vogels was van oktober tot december 20% Alk en 80% Zeekoet. Dit komt overeen met het percentage Alken in de landelijke trekellingen in deze periode. Ook klopt dit goed met de globale verhouding tussen de piekaantallen overwintersaars van beide soorten in het Nederlandse deel van de Noordzee. Beide soorten lijken dus even zwaar en op dezelfde manier getroffen.

Dergelijke aantallen slachtoffers hebben we in de laatste jaren niet meer gezien, maar vallen in het niet bij de vroegere sterfte als gevolg van lozingen van stookolie. Tot in het begin van de jaren negentig kon één enkele telling tientallen slachtoffers opleveren, van zowel Zeekoet als Alk. Desondanks is de sterfte opmerkelijk. Het ging nu niet om stookolie, maar om sterk vermagerde vogels. Vanaf december volgde ook een opvallende sterfte onder Papegaaiduikers. Er spoelden meer dan 150 slachtoffers aan, vooral op de stranden van de Waddeneilanden. Of dit te maken heeft met de eerdere strandingen van Alken en Zeekoeten is niet duidelijk. In beide gevallen lijkt de bron van het (voedsel) probleem in de centrale Noordzee te liggen.

Opvallend is dat de grootste aantallen Alk/Zeekoeten voor de zeehut verschenen, nadat de strandingen al aan het aflopen waren. Van 19 tot 23 november was er een piek in aantallen, met 970 Alk/Zeekoeten op 21 november. Waarschijnlijk markeert dit een nieuwe aankomst. Vanaf begin december begon ook het aantal Futen en Roodkeelduikers toe te nemen, een indicatie dat er veel vis voor de kust zat en er voedsel beschikbaar was. Hiermee lijkt de voedselsituatie voor onze kust niet de oorzaak van het probleem. We hebben blijkbaar vooral vogels gezien die elders al waren verzwakt. Of een deel van de vogels hier heeft kunnen herstellen is onduidelijk. In elk geval was het voor een flink aantal vogels wel te laat.

Reislustige Kuifmezen

Kuifmezen halen zelden de waarnemingenrubriek. Het is één van de soorten met het meest voorspelbare voorkomen rond Noordwijk en daardoor is er zelden iets te melden. Ze zijn strikt gebonden aan naaldbos en zijn extreem honkvast. Intensief gevolgde vogels in Drenthe bleken hun hele leven te slijten in een gebied van een paar 100 m² in doorsnee (8-25ha). Het enige moment dat er iets van reislust valt te bespeuren bij Kuifmezen is wanneer jonge vogels na het uitvliegen in juni op zoek gaan naar een eigen stek om zich te vestigen. Ook dan is 1 tot 2 kilometer al een heel eind. We zien dat terug in het voorkomen rond Noordwijk. Het kerngebied zijn de naaldbossen in de Noordduinen, met een paar voorposten met paartjes bij de Oude Begraafplaats, in De Zuid, in de spaarzame naaldbosjes in de AWD (Achterhaasveld en bij De Zilk) en af en toe in Klein-Leeuwenhorst. In 2004-2008, tijdens het onderzoek voor 'Tussen Tulpen en de Zee' was de verspreiding vrijwel zoals nu, met een totaal van 14-18 paar. Het meest zuidelijke paar op Willem van den Bergh lijkt verdwenen. Van 2011-2014 zat er wel een paar in de dennen langs de steilrand van de Coepelduynen bij de ESTEC. De vogels in De Zuid lijken een recente vestiging te zijn. Buiten deze vaste locaties zijn, sinds het begin van het registreren van de waarnemingen in 1966 tot dit kwartaal, de waarnemingen letterlijk op twee handen te tellen. Vrijwel altijd gaat dat om uitzwervende

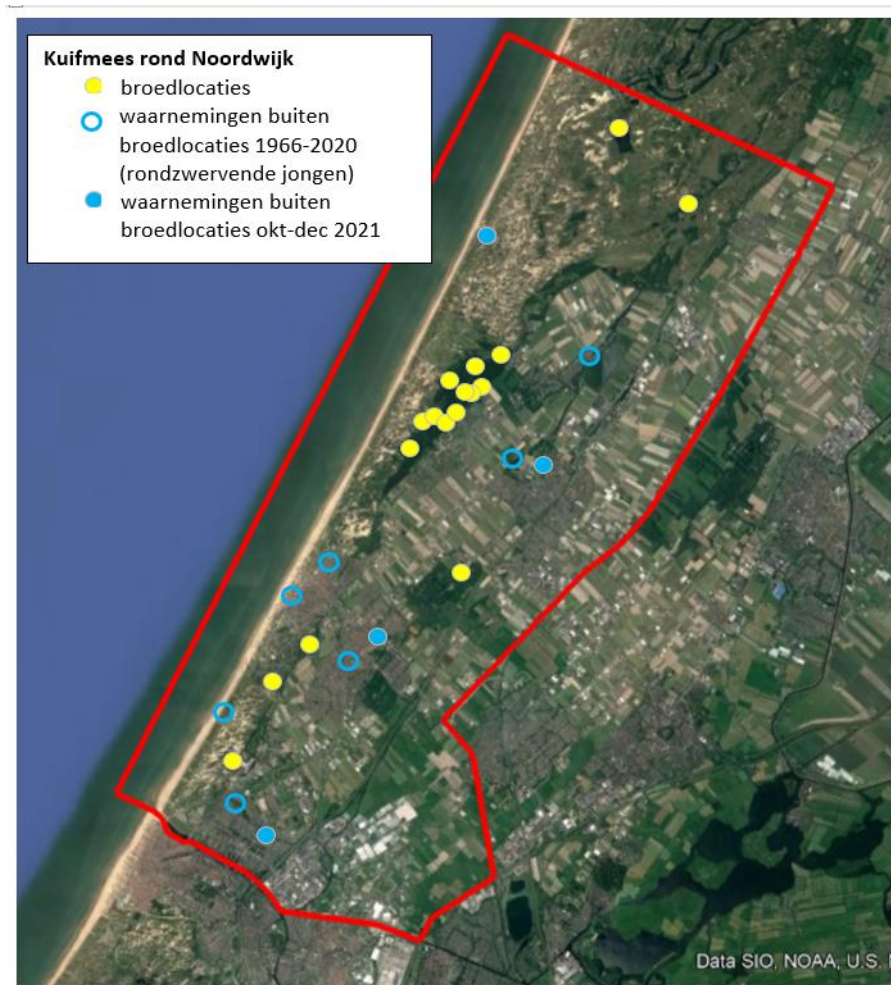
jongen in de zomer: Noordwijk-binnen 1x, Duinpark 1x, Rijnsoever 1x, zeereep 2x, Sollasi 2x, Sint Bavo 1x. Een waarneming van november 2013 in Rijnsoever zal een vogel geweest zijn van een paar honderd meter verderop van de ESTEC.

Kuifmees – foto: Jos Zonneveld

In de wereld van de Kuifmees was de herfst van 2021 uitzonderlijk. Uit maar liefst 5 waarnemingen bleek, dat meer vogels dan ooit zich buiten de vaste locaties waagden. Niet eerder was dat ook zo laat in het seizoen. De jonge aanwas heeft zich in najaar normaal gesproken al ergens gevestigd. Het ging om waarnemingen op Willem v.d. Berg (7 oktober JvR), Rijnsoever (9 oktober JvR), parkeerplaats Langevelderslag (16 oktober BS), Noordwijkerhout (20 november EM) en Noordwijk-binnen (BS). De 2 vogels in Noordwijkerhout bevonden zich op 1,6 km buiten de naaldbossen van de Noordoorden, de meest oostelijke waarneming voor Noordwijk ooit en voor Kuifmezen een wereldreis. Waar deze reislust vandaan komt is gissen. Was 2021 een goed broedseizoen, zodat veel Kuifmezen op zoek moesten naar een plekje om zich

te vestigen? Of was het voedselaanbod in het najaar slecht? In elk geval is het de moeite waard om volgend broedseizoen alert te zijn op nieuwe vestigingen.

Pestvogel in het Vinkenveld

De Pestvogel heeft een overeenkomst met de Kuifmees vanwege zijn opvallende kuif. Verder is de Pestvogel de tegenpool van de Kuifmees – zo voorspelbaar als de Kuifmees is, zo onvoorspelbaar is de Pestvogel. Aan het grillige en onvoorspelbare verschijnen heeft hij zelfs zijn naam te danken. Zo'n kleurrijke vogel die in sommige jaren uit het niets opduikt en dan weer jarenlang afwezig is moet wel een voorspeller zijn van onheil en besmettelijke ziekten. Dat heeft alles te maken met zijn voedsel. Zie ook hier weer het contrast met de Kuifmees. Die leeft van voorspelbare voedselbronnen als insecten en spinnen in het naaldbos, 's winters aangevuld met zaden. Dan kun je het beste een vaste plek bezetten en met zijn tweeën optrekken. De Pestvogel is een besseneter pur sang. Waar en in welke hoeveelheden struiken bessen dragen hangt van veel factoren af en is moeilijk te voorspellen. Vandaar dat de Pestvogel een zwervend bestaan leidt en in groepen leeft. Ook in het broedseizoen, in de naaldbossen in de taiga, houden ze geen territorium aan. Zo kunnen ze als groep snel reageren als zich ergens een rijke bessenooft aandient.

Pestvogel – 28 december 2021 Noordwijk-Binnen - wijk Vinkeveld © Peter van Duijn

De aantallen Pestvogels in Noordwijk wisselen sterk. De meeste vogels worden gezien in november. Vaak zijn deze op doortocht en worden alleen overvliegend gezien. Zo zijn er sinds 2016 elk winterseizoen wel waarnemingen. De laatste keer dat er een groep verbleef was in 2016, in Rijnsoever Katwijk. Daarvoor was er een aantal jaar geweest zonder waarnemingen. Het jaar 2012 was een topjaar. Het is het meest recente jaar met een grote invasie en meerdere verblijvende groepen in ons waarnemingsgebied. Het jaar 2021 was landelijk juist het slechtste voor Pestvogels sinds 15 jaar. Landelijk werd er over het hele jaar maar in 23 kilometerhokken een Pestvogel gezien, tegen 974 in het topjaar 2012. In december waren dat zelfs in hele land maar 6 kilometerhokken. Het is daarom niet verwonderlijk dat elke Pestvogel dit jaar veel aandacht trok. De vogel die in januari in Hoek van Holland verbleef, haalde zelfde het NOS journaal.

Op 28 december streek er een Pestvogel neer in de wijk Vinkeveld. De vogel had daar een plantsoen ontdekt met een ruime beplanting van Gelderse Roos struiken, overladen met bessen. De rode bessen van de Gelderse Roos hebben een onweerstaanbare aantrekkingskracht op Pestvogels. Het nieuws verspreidde zich snel en haalde zelfs TV West. In een jaar, dat de soort zeldzaam is, in een regio met veel vogelaars en vogelfotografen, staat dit garant voor een grote toeloop. De vogel was niet schuw en liet zich uitgebreid fotograferen bij het bessen eten. Maar misschien was de drukte ook iets teveel van het goede. Ondanks de overvloed aan bessen was de Pestvogel snel vertrokken was. Op 30 december verdween hij bij de eerste knallen van vuurwerk.

Maandoverzicht

oktober

De maand oktober startte met veel regen en bleef ook nat. Er was een continue afwisseling van perioden met zuidoostenwind met dagen waarin de wind flink aantrok vanuit het westen tot noordwesten. Op 6 oktober, rond de 12° en op 21 en 22 waaide het hard uit het westen met windkracht 5-7. De laatste week was een periode met relatief rustig weer met wind uit zuid tot zuidoost.

Op 2 oktober zat er nog een **Grauwe Vliegenvanger** in de Noordduinen en ook een **Kleine Vliegenvanger** (HL). De laatste **Bonte Vliegenvanger** van het seizoen zat op 5 oktober in Rijnsoever Katwijk (AMe). Een late **Sprinkhaanzanger** viel op 6 oktober in Rijnsoever ten prooi aan een kat (JVr). Ook laat was de **Kwartel** die op 23 oktober aanwezig was in de Coepelduynen (JVr). **Bladkoningen** waren relatief schaars dit jaar. Van 8 t/m 12 oktober was er een doortrekgolfje met een totaal van 14 vogels en een maximum van 5 op 8 okt (CZ ea). Op 31 oktober zat er één in de Coepelduynen (AE). Op 9 oktober dook er een **Bruine Boszanger** op bij de Duindamse Slag (MW CZ). Een **Pallas' Boszanger** zat op 16 oktober in de AWD bij de Langevelderslag (RSI). Op 2 oktober trokken er 236 **Boomleeuweriken** over de Driehoek in de Noordduinen (HL).

Wespindief – 10 oktober 2021 Katwijk aan Zee - Rijnsoever © Peter van Duijn

Pallas' Boszanger – 16 oktober 2021 Langevelder Slag © Hugo Langezaal

Op 10 oktober vloog daar een **Roodkeelpieper** over (BS). Op 10 oktober trok er nog een zeer late **Wespendief** over Rijnsoever (PD). Op de Puinhoop Katwijk kwam vanaf 9 oktober sterke doortrek van **Pimpelmezen** op gang, met een maximum van 1306 op 18 oktober (RR ea). De topdag voor de **Vink** was 23 (35.000), evenals voor **Sijs** (1380). Ook startte die dag een massale aankomst van **Koperwieken**, met meer dan 55.000 vogels de volgende dag. Ook voor **Spreeuwen** was dat de topdag, met 110.000 vogels. Een dag met massale trek van **Kramsvogels** bleef opvallend genoeg uit en de 1500 van 24 oktober was tevens het maximum (RR ea). Op dezelfde dag trokken ook grote groepen **Kleine Rietganzen** over, in totaal 800 (RM EM). Opmerkelijk was de sterke doortrek van **Kepen** op 16 en 17 oktober, met op de 16e 3000 vogels in dichte groepen over de Puinhoop (RR). Op 24 oktober vlogen er 2 **Dwerggorzen** over de Noorduinen (MW). Op 30 en 31 oktober vloog er één over de Puinhoop (JM PS). Op 24 oktober vloog zowel over de Duindamse Slag als de Coepelduynen een **Siberische Boompieper**, op hetzelfde tijdstip (MW CZ). Die dag streek er ook een **Grote Pieper** neer op de Noordwijkse Golfclub (MW) en vloog er één over de Puinhoop (MD). Op 26 en 31 oktober volgde er nog één over Coepelduynen (CZ PS). Op 29 oktober trok een **Klapekster** over de Puinhoop (PS). Op 2 en 5 oktober vlogen er nog grote groepen **Lepelaars** over de Puinhoop, van 150 en 168 vogels (RR). Op 17 oktober verbleef er een **Kleine Zilverreiger** in de Hogeveense Polder (RR). Dat de **Koereiger** toeneemt in Nederland merken we ook rond Noordwijk. Op 29 oktober was er één aanwezig bij de Binnenwatering Katwijk (AM). Op 8 en 9 oktober zat er een **Sneuwgors** op het strand van de Coepelduynen (PD ea). In de AWD en in de Coepelduynen was een aantal keer een **Velduil** aanwezig, op resp. 2 en 3 dagen (JM NR). Voor de zeetrekhut waren de hele maand **Kleine Jagers** te zien, met een maximum van 8 op 12 oktober (JD). Op 3 oktober vlogen 2 **Middelste Jagers** (JD HO) en nog een late **Kleinste Jager** langs (PS). In de westerstorm van 21 oktober passeerden een **Vaal Stormvogeltje** en een **Grauwe Pijlstormvogel** (HS). De volgende dag volgden een **Noordse Pijlstormvogel**, een **Vaal Stormvogeltje** en 2 **Grote Jagers** (PS ea). Op 29 oktober passeerde een **Noordse Stern** en 1150 **Veldleeuweriken** (JD DT). Op 6 oktober vlogen er 2 **Toppers** langs de Driehoek (CZ), 4 **Rosse Franjepoten** langs de Coepelduynen (MD) en vloog er een **Parelduiker** langs de zeetrekhut (JD). Op 17 oktober zat er een **Parelduiker** in de Uitwatering van Katwijk (VK). Vanaf 27 oktober tot het eind van de maand verbleef er een **Roodhalsfuut** in de Binnenwatering (AM).

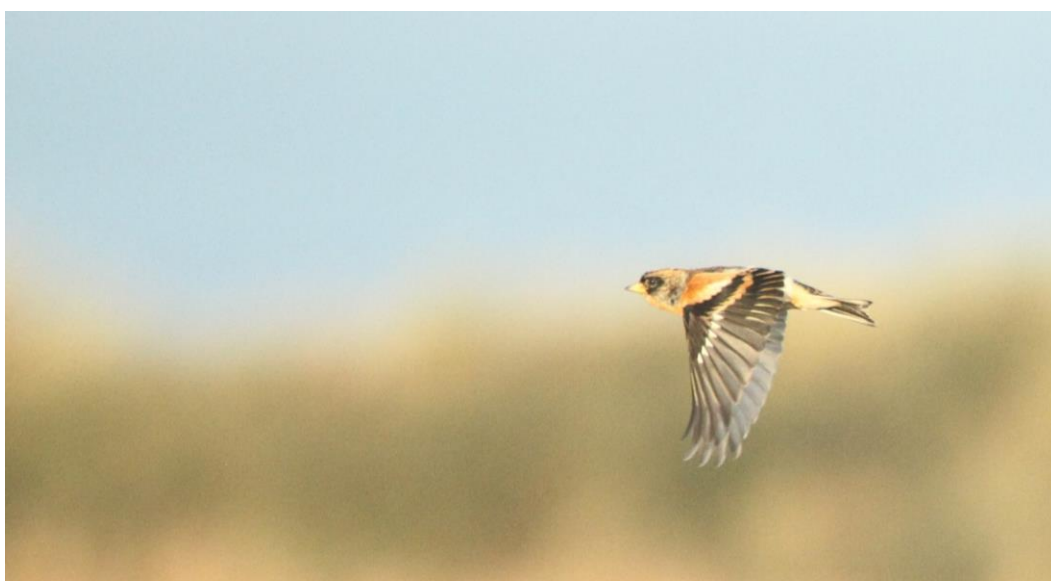
De laatste vlinders van het seizoen waren een **Kleine Parelmoervlinder** in de Coepelduynen op 26 oktober (JWi) en een **Klein Koolwitje** op 29 oktober in Noordwijk-binnen (WK)

Roodhalsfuut – 29 oktober 2021 Katwijk aan Zee - Binnenwatering © Peter van Duijn

Sneuwgors – 3 november 2021 Noordwijk - Coepelduynen - strand © Joas de vreugd

Keep – 24 oktober 2021 Katwijk aan Zee - De Puinhoop © Joas de vreugd

november

Ook november begon nat. Op 1 en op 6 en 7 november stond er daarbij harde wind vanuit het noordwesten. Na de eerste week met veel wind en regen bracht het grootste deel van de maand rustig herfstweer. Vanaf de 20^e draaide de wind naar het noorden en werd het geleidelijk aan kouder. De maande eindigde met twee dagen met opnieuw harde noordwestenwind.

Siberische Tjiftjaf – 11 november 2021 Katwijk aan Zee - Zwarte Pad © Pim Rijk

Op 1 november was een **Velduil** aanwezig in Coepelduynen (MR). Op 2 november vloog er een late **Roodkeelpieper** over het Langeveld (RG). Over de Achterweg vloog op 5 november een **Grote Pieper** (CZ). Er waren deze herfst veel waarnemingen van de **Dwerggors**. Op 3 november vloog er één over de Noordduinen (CZ) en over de Coepelduynen (MD). Over de Puinhoop passeerden op 12 november naast een **Dwerggors**, een **Rode Wouw** en een zeer late **Purperreiger** en vlogen er nog 354 **Pimpelmezen** (RR). De Purperreiger was met afstand de laatste ooit in ons waarnemingsgebied. Tussen 9 en 12 november passeerden er nog steeds veel **Kepen**, met een maximum van 2130 op 9 november (RR). Op 14 november vloog er een **Raaf** over de Puinhoop (RR). Op 3 november vlogen er nog 8 **Lepelaars** over de Coepelduynen (MD) en op 18 november vloog er één over strand van de Noordduinen naar noord (PHu). De harde wind van 6 en 7 november zorgde voor stormgasten langs de zeetrekhut. Op 6 november kwamen er een **Vaal Stormvogeltje** (PS HO) en 4 **Kleine Jagers** langs (JD). Op 7 november was er een sterke passage van 391 **Jan-van Genten** en bijna 600 **Drieteenmeeuwen** langs de zeetrekhut. Ook vlogen er 3 **Noordse Sterns**, 2 **Middelste Jagers** en een **Grote** en een **Kleine Jager** langs (JD PS HO). Bijzonder was ook de **Vorkstaartmeeuw** die vervolgens ook bij Katwijk en Scheveningen opgepikt kon worden (PS HO JD). Ook op 4 november passeerde een **Middelste Jager** en op 8 november een **Grote Jager** (JD). Op 21 november vloog een zeer grote groep van 380 **Pijlstaarten** langs (HV PS). Tot half november passeerde er af en toe een **Grote Stern**, met de laatste op 17 november ter plaatse bij de Uitwatering van Katwijk (AM). Op 16 november zat er een **Kanoet** bij de Uitwatering (AM). De enige waarneming van **Kleine Alken** was op 29 november toen er 2 even neerstreken in de Uitwatering (GT). Op 13 november vlogen er 4 (NM HL JD) en op 22 november 3 **Sneeuworzen** langs de zeetrekhut (JD). Tussen 3 en 22 november waren er tot maximaal 5 aanwezig op het strand van de Coepelduynen (GT ea). Op 12 november zat er een **Bruine Boszanger** bij de Puinhoop (GT). Hier was op 12 en 13 november ook een **Siberische Tjiftjaf** aanwezig (GT). In Rijnsoever/Hoornes zat op 13 en 14 november de laatste **Bladkoning** van het seizoen (AMe). Op 3 november zat er een zeer late **Fitis** op Willem v.d Bergh (PR). De Fitis die op 15 november in Rijnsoever zat was vervolgens de laatste ooit voor ons waarnemingsgebied (AMe GT). Ook deze was met afstand de laatste want niet eerder werd deze soort in november waargenomen. De stand van de **IJsvogel** is nog steeds niet hersteld. Met 1 waarneming op 12 november in Nieuw-Leeuwenhorst (BS) en enkele van oktober tot december op Willem v.d. Bergh (GB ea) blijft het mager voor deze winter-gevoelige soort.

december

De eerste dag van de maand waaide het nog flink met windkracht 7 uit westzuidwest. Daarna was het een groot deel van de maand rustig weer, met een overwegend zuidelijke stroming. Met name in de tweede week was het zacht. Vanaf de 20° draaide de wind naar noord en volgden koude dagen, met wat vorst, die aanhielden tot en met Tweede Kerstdag. Daarna volgde weer een zuidelijke stroming met zacht weer, met rond de jaarwisseling temperaturen tot boven de 10°C.

Op 1 december vloog er een **Grauwe Pijlstormvogel** langs de zeetrekthut (JD). Op 4 december zat er een eerstejaars **Grote Burgemeester** op het strand van de Noordduinen (CZ). Voor de kust verbleven veel viseters. Op 10 december vlogen er 306 **Futen** en 1823 **Roodkeelduikers** langs de zeetrekthut (JD). Daartussen zat ook een **Parelduiker** (JD). Bijzonder waren de 3 **Kleine Zwanen** die op 25 december langs vlogen (JD HO). Deze soort is een schaarse verschijning geworden en dit waren de eerste sinds 7 jaar. In de AWD zat op 2 december een **Cetti's Zanger** bij Sasbergen (LG). Op 7 december zat er een **Siberische Tjiftjaf** in Gijs Kokkieshoek (JW NMa). Op 16 december zat er een **Humes Bladkoning** langs het Oosterkanaal (AMo). Op minimaal 7 locaties waren overwinterende **Tjiftjaffen** aanwezig (BS ea). Op 15 december zaten er 2 **Siberische Tjiftjaffen** bij het Wantveld Katwijk (GT). Vanaf 24 december overwinterde er een **Dwerggors** in het Vinkeveld (CZ), op de dezelfde locatie waar hij ook vorige winter opgemerkt werd. Op 26 december liep er ook een **Koereiger** in het Vinkeveld (WBo ea). Een groepje **Geelgorzen** overwinterde in de omgeving Duindamse Slag/Kraaierslaan met 7 aanwezig op 14 december (AK). Op 6 december zaten er 2 **Witgatten** in Oud Leeuwenhorst (BS) en op 26 december vloog er één over Willem v.d. Bergh (AE). Van 28 t/m 30 december verbleef er een **Pestvogel** in het Vinkeveld (NS). Op 28 december zat er een **IJsduiker** op het Oosterduinse Meer (RJ). Op 29 december was hier een vrouw **Middelste Zaagbek** aanwezig (CZ). Een **Grote Pieper** vloog op 29 december over het Palmveld in de AWD (HN).

Koereiger – 26 december 2021 Noordwijk - Vinkeveld © Wijndeldt Boelema

Waarnemers

AE	Arjan van Egmond	HV	Hein Verkade	NR	Nico Rensen
AK	Arie Kolders	JD	Jelle van Dijk	NS	NH Schaap
AM	Annelies Marijnis	JHu	Jim Hultzer	PD	Peter van Duijn
AMe	Arnold Meijer	JM	Jacob Moolenaar	PR	Pim Rijk
BS	Bas van Schooten	JVr	Joas de Vreugd	PS	Peter Spierenburg
CZ	Casper Zuyderduyn	JW	John van der Woude	RG	Reinder Genuit
DT	Diny Thibaudier	JWi	Jeroen Willems	RJ	Rob Jansson
EM	Ezra Mandemaker	LG	Lucas Gans	RM	Rob de Mooij
GB	Gijsbert van der Bent	MD	Menno van Duijn	RR	René van Rossum
GT	Gijsbert Twigt	MR	Menno Reemer	RSI	Roy Slaterus
HL	Hugo Langezaal	MW	Maarten Wielstra	VK	Vincent Kalkman
HN	Hans de Nobel	NM	Nika van den Meiracker	WBo	Wijndeldt Boelema
HO	Hanneke Oltheten	NMa	Nollie Marissen	WK	W. Klinkhamer

bron: www.waarneming.nl

Dweroggors – 27 december 2021 Noordwijk - Willem v.d. Bergh Stichting © Peter van Duijn